

ADAM TOMANEK

ur. 1928; Lublin

Miejsce i czas wydarzeń	Lublin, II wojna światowa
Słowa kluczowe	II wojna światowa, okupacja niemiecka, Niemcy, volksdeutsche, reichsteutsche, Hitlerjugend

Volksdeutsche i reichsdeutsche

[W czasie okupacji], tam w tych nowszych mieszkaniach [na ulicy Chopina], to zamieszkiwali Niemcy albo volksdeutsche. Niemcy przywożeni z Wielkopolski, bo Poznań, Posen to Reich był. Łódź - Litzmannstadt też Reich, Bydgoszcz - Bromberg - Reich. Więc stamtąd przywozili tych reichsdeutschów pracujących tutaj przy froncie, albo wręcz na froncie, zwłaszcza od 41 roku, od czerwca, zwłaszcza gdy ruszyła ofensywa na wschód, przywozili ich tutaj. Muszę powiedzieć, że w tym bloku, w którym ja mieszkałem, w tym domu było kilka rodzin niemieckich, przywiezionych z zachodu. Na przykład na drugim piętrze mieszkał niejaki pan Zauermann. Zauermannowie, no to on gdzieś pracował w akcyzie niemieckiej, coś takiego, nie mam pojęcia, ale syn to był strasznie, perfidnie wychowywany. Do tego stopnia, że on potrafił wziąć psa i ogon mu urwać, bo tak hitlerowcy uczyli tych esesmanów i młodzież w Hitlerjugend. Bezwzględnie, okrucieństwo bezwzględne, bez jakiegoś poczucia winy, bez tego, żeby się cofnąć bo to jest przecież niemoralne. Nie. On temu psu urwał ogon. I nad tym nie bolał, bo kiedy indziej mógł urwać, złamać palce Żydowi czy Polakowi.

[Czy dużo było tych rodzin niemieckich w moim domu?] Kilka. No niedużo, bo ten dom za prymitywny był dla Niemców. Często przychodzili reichsdeutsche, to już nawet nie kierowano, bo wiedzieli, że Niemiec, że reichsdeutsch nie będzie mieszkał tu, bo musi mieć wygodkę, musi mieć łazienkę. On był przyzwyczajony do innego standardu. W tym mieszkaniu nie, ale volksdeutsche, tacy o gdzieś stąd, karierowicze, to się załapali na taki mieszkanie. Wiem, że przez pół roku to codziennie mieliśmy, pukał ktoś: „Ja tutaj mieszkanie mam zobaczyć.” No oglądał: „No zobaczymy”. Poszedł. Cisza dwa dni. To już dobrze, nie zgadzał się.

Data i miejsce nagrania	2004-06-09, Lublin
Rozmawiał/a	Tomasz Czajkowski
Redakcja	Maria Radek
Prawa	Copyright © Ośrodek "Brama Grodzka - Teatr NN"